

1 APRIL 1919.

AFLEVERING 12.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM

Prijs per jaar f 5.75.

DE GEOORDE FUUT IN ONS LAND.

ALS we nagaan, hoeveel moois we zoo in den loop der jaren aan dieren en planten al zijn kwijtgeraakt, dan kan het niet anders, of onze weemoed verkeert in dankbaarheid, als de een of andere soort zich bij ons probeert in te burgeren. Meestal is dat ook zoo. Tevens is het dan onze dure plicht, zoo'n nieuwingeling de hand boven 't hoofd te houden en hem in den moeilijken bestaansstrijd te helpen, zoo-veel we kunnen. Maar meestal doen we dat niet... Het resultaat is, dat we doorgaans die pioniers weer net zoo gauw kwijt zijn, als ze binnen onze ongestuvrijke landpalen kwamen en er rest ons niets dan de herinnering, wat ook wel aardig is, maar de tastbare werkelijkheid gaat er verre boven.

Voorbeelden zullen wel overbodig wezen en iedereen weet, wat ik meen. We zitten heusch niet zoo dik in onze fauna en flora, dat we er roekeloos of nonchalant mee kunnen omspringen en we mogen wel bedenken, dat iedere aanwinst met tegemoetkoming en bescherming onzerzijds bejegend wenschte te worden en dat haar als allermiste steun, rust, rust en noogens rust worde verzekerd, zal de vestiging van blijvenden aard zijn.

We vergeten dat nog veel te vaak, tot schade en schande. Daarom zal 't me benieuwen of de geoorde fuutjes dit jaar wederom in onze plassen zullen compareeren, want die vogels hebben 't hier in 't jaar 1918 zwaar te verduren gehad. En 't zou toch zoo interessant en bemoedigend zijn, als we deze dieren onder de constante broedvogels konden gaan tellen en blijken mocht, dat deze invasie eens het begin bleek te zijn van een belangrijken aanwas onzer avifauna, welke zoo iets heusch best lijden kan.

In de veronderstelling, dat [de meeste [lezers van ons maandschrift niet de finesses kennen van dit eigenaardige broedresultaat, aangezien er slechts in beperkten, deskundigen kring van werd gewaagd, zal ik u er het een en ander van meedeelen en daarbij in hoofdzaak putten uit *Ardea*, 1918, afl. 4 (tijdschrift der Nederl. Ornithologische Vereen.) en uit *Bijdragen tot de Dierkunde*, afl. 21 (uitgave van het Koninklijk Zoölogisch Genootschap Natura Artis Magistra). In dit laatste orgaan stond een fraaie foto, vervaardigd door den bekwamen praeparateur P. L. Steenhuizen naar een groep, door hem *in situ* opgezet en vormende een fraaie aanvulling der serie „Fauna Neerlandica“, die in „Artis“ boven de zebrastallen zoo natuurgetrouw staat opgesteld. Het cliché werd ons door het Genootschap gracieus ter beschikking gesteld en daar ben ik blij om, want dit prachtige specimen van taxidermie is waard onder méér oogen te komen, dan van die der Artis-leden alleen.

Wel, het was niet onbekend, dat de geoorde fuut (*Podiceps nigricollis* Brehm) een enkelen keer broedende werd aangetroffen in de vennen tusschen Hatert en Overasselt, achter Nijmegen, en ook in 1918 was dit blijkens een mededeeling van den heer Ed. Blaauw het geval.

Door tot nog toe onverklaarbare oorzaken zijn deze duikers zich het vorige jaar echter plotseling als plaatselijk vrij talrijke broedvogels gaan vestigen en het is — om met den heer Dr. E. D. v. Oort te spreken — te hopen, dat dit verblijvend feit niet door ongeoorloofd en roekeloos optreden te niet gedaan wordt, wat des te gemakkelijker kan gebeuren, omdat de soort volstrekt niet schuw schijnt te zijn.

Den 5^{en} Mei 1918 kwam de heer Steenhuizen Jr., op een zijner tochten door de Ankeveensche plassen, toevalligerwijze met zijn roeiboort terecht in een kolonie van een 12-tal op het water drijvende nesten, gedeeltelijk in aanbouw, gedeeltelijk reeds eieren bevattende, en welker bouw onmiskenbaar die der futen was. Het ging echter nog niet zoo gemakkelijk, om dadelijk de soort te kunnen vaststellen, hoewel de geringere grootte der nesten en de eigenaardige, bijna kolonie-vormige plaatsing uitsloot, dat men met den gewonen fuut, die op de Ankeveensche plassen zeer talrijk voorkomt, te doen zoude hebben.

Deze nesten waren — om den heer Steenhuizen te citeeren — voorzoover ze met eieren bezet bleken, evenals bij den gewonen fuut bij 't naderen der boot door de vogels zorgvuldig met eenig plantenmateriaal overdekt. Ook bevond de bodem zich op hetzelfde niveau als 't wateroppervlak, zoodat de eieren op een

DE GEOORDE FUUT IN ONS LAND.

395

vrij vochtigen ondergrond rustten. Zij waren van halfvergane plantenresten, rietbladen en lischdoddebladen gebouwd, maar wat den heer St. vooral opviel,

Opgezet en gefotografeerd door P. L. STEENHUIZEN.

Paartje van den Geoorde Fuut.

was de aanwezigheid van veel stengels der waterpest (*Elodea canadensis* Casp). De kleine kolonie strekte zich slechts over een oppervlakte van plm. 100 □ M.

uit, terwijl sommige nesten niet meer dan één Meter van elkaar verwijderd stonden, zoodat hier terecht van een kolonie kan gesproken worden. Gevonden werd 1 nest met het volledig legsel (4 eieren), terwijl in de andere slechts 3, 2 en 1 ei aanwezig bleken, waaruit kan worden geconcludeerd, dat de kolonie nog in wording was.

Op grond van de talrijke bezoeken, die de heer Steenhuizen aan de veenplassen aldaar bracht, waarbij hij, evenmin als de jager, die er reeds vele jaren vischt en jaagt, ooit den geoorden fuut mocht waarnemen, kan worden aangenomen, dat zich deze soort in Mei 1918 is gaan vestigen in die localiteit.

Helaas bleek het tijdstip daarvoor in dit schrale voedseljaar niet gunstig, want van het constante uithalen der eieren heeft de nederzetting zóóveel te lijden gehad, dat er slechts weinige broedsels zijn grootgebracht. De jacht-opzichter heeft een paar malen ouden met hun jongen van zeer nabij gezien. De waarnemingen van den heer Steenhuizen werden weinige weken later bevestigd door de heeren T. v. Schilfgaarde en G. J. van Oordt, die den laatsten Mei het broeden van de soort bij Ankeveen eveneens constateerden, nadat reeds door den heer G. A. W. van Overbeek de Meijer den 26en Mei bij Maarsbergen (Utr.) een tweetal nesten gevonden waren, respectievelijk met 3 en 4 eieren. Hier schijnt deze species echter reeds eerder te zijn voorgekomen, daar volgens zeggen van den jachtopziener aan den heer v. Overbeek de Meijer de „kleine duikertjes“ er reeds eenige jaren broedden. De oude vogels waren goed zichtbaar en *beslist* geoorde futen.

Als een staaltje van de sterke vervolging, waaraan de dieren in Ankeveen bloot stonden, zij vermeld, dat de jachtopziener zelf vertelde, dat hij 80 (zegge *tachtig*) van „die kleine eitjes“ had verzameld! Bij Maarsbergen is 't gelukkig beter gegaan en ik moet dit seizoen bepaald eens 't Leersumsche Veld in, om wat van die geoorde futen te zien te krijgen. Wat Ankeveen betreft, is het te hopen, dat zij zich zullen gaan installeren op 't Naardermeer. Dat is niet ver weg en daar wordt hun een ongestoorde broedtijd verzekerd. Want het zou toch inderdaad hoogst betreurenswaardig zijn, als de pogingen, om zich hier te vestigen, wederom en nu wellicht voorgoed, vrijdeld werden.

Intusschen is het een eigenaardig verschijnsel, dat deze fuut in 1918 zich ook in Engeland op nadrukkelijke wijze heeft gepresenteerd. Het maandblad „British Birds“ van Februari '19 geeft daaromtrent bijzonderheden, die, in verband met de Nederlandsche invasie, van belang geacht kunnen worden. Het was bekend, dat sinds 1904 *nigricollis* geregeld broedde in Wales en wijlen E. T. Booth ontving eens donsjongen van de Norfolkische moerassen, doch verder waren er geen authentieke vondsten in Engeland gedaan, ofschoon men wel vermoedde, dat de soort zou broeden in Ierland en Schotland. Thans is in het *Bulletin* XXXIX, pag. 28/34 van de wakkere *British Ornithologists Club* een interessant relaas verschenen van de hand van Mr. Charles Oldham, omtrent het broeden der soort op de bekende reservoirs bij Tring. Hier beschouwde men hem als een

onregelmatigen wintergast, (ofschoon midden April 1909 een voorwerp in vol zomerkleed was geobserveerd) tot in het voorjaar van 1918, toen de heer Oldham herhaaldelijk in April en Mei een paar waarnam, dat broedplannen scheen te koesteren.

Op 17 Mei werden vier stuks gezien en den 21sten niet minder dan zeven (3 paren en een „unattached“ mannetje). Deze vogels bleven dicht in elkaars gezelschap, ofschoon het eenzame ♂ van tijd tot tijd door de andere lastig gevallen werd. Begin Juni had elk paar zijn eigen jachtveld en het mannetje bleef alleen, terwijl een paartje 'n ander deel der plassen opzocht. Einde Juni waren er aanwijzingen, dat een der mannetjes een broedend ♂ voedde (of wellicht

Plas in het Leersumsche veld, waar de Geoorde Fuut al sedert eenige jaren broedt.

uitgekomen jongen) maar de dichte vegetatie van het riet en typha maakte een zorgvuldig onderzoek moeilijk, vooral omdat men de dieren niet wenschte te verstoren. Het gelukte echter een paar gade te slaan, waarvan er één jongen op den rug droeg. Ofschoon minstens twee en naar waarschijnlijkheid meerdere jongen waren uitgekomen, werd er slechts één grootgebracht, hetwelk 11 Aug. op zijn eentje aan 't duiken was.

Op 't andere reservoir werden 4 Juli drie pas-uitgebroede jongen met hun ouders waargenomen. Ook deze kleintjes namen van tijd tot tijd op den rug van een der ouden plaats, opdat de andere hen voeden kon, hetgeen geschiedde met kleine vischjes, die kruisgewijze in den snavel gedragen werden.

Minstens twee paren hebben alzoo bij Tring gebroed en mogelijkerwijs is

het ook nog met een derde paar 't geval geweest. Mr. Oldham deed een reeks van interessante waarnemingen, te uitgebreid voor ons tijdschrift, doch van belang voor hem, die dit jaar den geoorden fuut mocht aantreffen.

Ten slotte kan nog worden meegedeeld op gezag van Lord Rothschild, dat volgens zijn jachtopziener twee paren gezien werden met jongen op Wilstone-Reservoir en een paar op Marsworth-Reservoir. Naar groote waarschijnlijkheid hebben deze vogels hun kleintjes met succes weten groot te brengen.

Van de andere duikers is de geoorde fuut gemakkelijk te onderscheiden door de bijzondere, zeer fraaie warm-roestbruine oorstreek, aan welke hij zijn Nederlandschen naam dankt, terwijl ook in andere talen deze opvallende tooi aanleiding gaf tot soortgelijke benamingen (b.v. Gold-ohr, Geöhrter Lappentaucher, Ohrensteissfusz, Eared grebe, Grébe oreillard enz.). De hals is fluweelzwart en ook dáárnaar kreeg deze fuut menigen volksnaam. Rein, glanzend atlaswit is de onderzijde, terwijl de flanken een roestgele kleur dragen, alles heel, heel mooi. Hij bewoont midden-Siberië en de in deze richting gelegen landen, doch is in Europa vrij zeldzaam, hoewel plaatselijk soms veelvuldig optredend, zooals in Oost-Pruisen, Hongarije, West- en Zuid-Duitschland.

Naumann, die een uitvoerige beschrijving van onzen duiker geeft, zegt, dat de soort de voorkeur geeft aan plassen, waar Typha, Sparganium, Iris, Acorus en Carex groeien en in gezelschap van Scirpus, Phellandrium, Sium, Alisma etc. weelderig en in dichte bossen bijeenstaan, terwijl hij in de echte rietstreek (Phragmites) slechts zelden te vinden is. Daarbij moet het water een modderigen bodem hebben. In dergelijk gebied zoekt de geoorde fuut de eenzaamste en stilste hoekjes op, opdat hij — volgens Naumann — „beim Erblicken eines Menschen sich sogleich hinter die Büsche ziehen, sich darin verstecken und so lange darin ungesehen verweilen kann, bis die Gefahr sich wieder weit entfernt hat.“

De geoorde fuut, die vaak tezamen met het gewone dodaarsje de plassen bewoont, is daarvan reeds op vrij grooten afstand te kennen aan den door de versiering zeer dik uitzienden kop. Overigens gelijkt hij in houding, levenswijze en manieren zeer veel op het hagelzakje, zoodat het noodzakelijk is, met de meeste nauwkeurigheid te determineeren, wanneer men meent met *nigricollis* te doen te hebben. Gelijk ook op de Ankeveensche plassen is gebleken, toont deze soort een bijzondere voorliefde voor kolonie-vorming. Verschillende schrijvers berichten hieromtrent; volgens Lindner broedt zij op de Kurische Nehrung en volgens Floericke in de beroemde Bartschniederung steeds in nederzettingen. In 1902 bestond de kolonie bij Rossitten uit ongeveer 30 à 40 paren. De nesten stonden, evenals te Ankeveen, vaak slechts 1 Meter van elkaar, soms ook zeer dicht bijeen. Bär vond in de reeds genoemde Bartschniederung twee groote kolonies van 100 paren.

Volgens Naumann staat of drijft het nest niet zoo vrij als dat van den gewonen fuut, doch het is meer achter riet en biezen verstopt, zoodat het van

den oever af niet gemakkelijk kan worden gezien. Men vindt het niet midden in de dichte vegetatie, maar meer aan den rand, waar de hoogere waterplanten ver genoeg vaneen staan, om den vogel niet te hinderen bij het naderen en vluchten van 't nest. De eieren zijn in vorm en kleur aan die van andere soorten vrijwel volkomen gelijk; slechts de grootte verschilt. De broedende vogel bedekt ze bij 't verlaten met rottende plantenresten, die het legsel een aanzienlijke warmte kunnen geven. „Hief men de rottende bedekking op — zoo bericht von Homeijer over zijn ervaringen in Algerië — dan bespeurde men in het vochtige nest een groote warmte, „eine förmliche Glut“, ontstaan door de werking der heete zonnestralen op de organisch verterende plantenresten, waardoor de eieren natuurlijk zeer warm lagen en de bebroeding, ook bij afwezigheid van den vogel, voortduurde.“

De genoemde waarnemer deelt nog een aardig staaltje mee uit het leven der geoorde futen, dat ik niet kan nalaten, u over te vertellen. Ge kunt er dan zelf uw theorieën over opstellen. Hij verzamelde n.l. eenige eieren, in welke de jongen reeds piepten en spoedig zouden uitkomen. Tegen den middag haalde

Futen-Impressie.

von Homeijer de eieren uit en toen hij ze om 4 uur op zijn werktafel legde, piepten de jongen nog steeds — ja, hij deed een waarneming, die wellicht bij den lezer evenveel verbazing zal wekken als toen zij hem verraste, doch hij bemerkte tegelijkertijd, dat een vergissing zijnerzijds niet mogelijk was. Het betrof n.l. niets minder, dan dat de jongen in het

ei slechts piepten, als alles rustig was, en onmiddellijk weer verstomden, wanneer H. begon te spreken. Dit feit, dat zich verscheidene keeren herhaalde, zoodat ook van een toeval geen sprake kan zijn, geeft ons een nieuw bewijs der juistheid van de mededeeling van Gloger, betreffende den wulp: dat jongen van dezen vogel reeds in het ei kunnen hooren en dat verkeer met de buitenwereld vanuit het dichte ei plaats kan vinden. Dat dit verkeer bij de zoo sterk ontwikkelde jongen van *Podiceps* en *Numenius* opgewekter zal zijn dan bij de *Insessores*, ligt voor de hand, hoewel het feit nochtans onze bewondering moet afdwingen.

Ik mag nu maar lijden, dat we dit voorjaar uit vele oorden van ons waterrijk land mededeeling mogen ontvangen over de vestiging van zoo'n futenkolonie. Zelf hoop ik in het Leersumsche Veld en in Friesland uit te kijken. 't Zal hen nu, naar ik vertrouw, wat beter voor den wind gaan, dan in 1918, want anders wordt 't heelemaal misère met die pogingen der kleine duikers.

Gelukkig staan we er met de voedselvoorziening wat beter voor dan toen en kipeieren zijn er ook alweer meer. Ze moesten die futen nu maar met rust laten, dan zijn we in enkele jaren een fraaie vogelsoort rijker, die hier eigenlijk allang had kunnen broeden en die we als ornament in ons rietland best kunnen gebruiken.

Wageningen.

A. B. WIGMAN.